

RHAN 2 – ERTHYGLAU'R CYFANSODDIAD

Erthygl 15 - Atal, Dehongli a Chyhoeddi'r cyfansoddiad a Darpariaethau Pontio

---

15.1 Atal y Cyfansoddiad

(a) **Terfyn ar yr atal**

Ni ellir atal Erthyglau'r Cyfansoddiad hwn. Gall Rheolau Gweithdrefnau'r Cyngor gael eu hatal yn llawn neu yn rhannol gan y Cyngor llawn i'r graddau a ganiateir o fewn y Rheolau hynny a'r gyfraith.

(b) **Gweithdrefn i atal**

Ni chaiff cynnig i atal unrhyw reolau ei basio heb hysbysiad oni bai bod o leiaf hanner nifer y cynghorwyr llawn yn bresennol. Bydd hyd a lled yr ataliad yn gymesur â'r canlyniad a ddeisyfir, gan ystyried pwrpasau'r Cyfansoddiad a sefydlwyd yn Erthygl 1.

15.2 Dehongliad

(a) Pan fo Cyfansoddiad yn caniatáu i'r Awdurdod ddewis rhwng gwahanol gamau gweithredu, bydd yr Awdurdod bob tro yn dewis y dewisiad hwnnw sydd agosaf yn ei farn at y dibenion a nodwyd yn Erthygl 1.

(b) Ni chaiff penderfyniad yr Arglwydd Faer mewn cysylltiad â dehongli neu gymhwysu'r Cyfansoddiad hwn na'r modd y caiff ei weithredu neu unrhyw un o weithrediadau'r Cyngor eu herio yn unrhyw un o gyfarfodydd y Cyngor. Bydd dehongliad o'r fath yn ystyried dibenion y Cyfansoddiad hwn a geir yn Erthygl 1.

(c) Ystyr y geiriau, cymalau a'r termau canlynol fydd yr hyn a briodolir iddynt oni bai bod y cyd-destun neu'r gyfraith yn nodi fel arall.

Gair, cymal neu derm	Ystyr
Rheolau'r Weithdrefn Mynediad at Wybodaeth	Y rheolau a enwyd felly a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad
Erthygl	Erthygl o'r Cyfansoddiad hwn
Cynorhwydd y Cabinet	Cynghorydd a apwyntir i gynorthwyo'r Cabinet yn unol â darpariaethau Erthygl 7.5
Awdurdod	Y corff corfforaethol sef Cyngor Sir Dinas a Sir Caerdydd
Cyllideb	Yr ystyr sydd iddo yn Erthygl 4.2 (b)
Rheolau'r Weithdrefn Gyllid a Fframwaith Polisi	Y rheolau a enwyd felly a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad

Gair, cymal neu derm	Ystyr
Cabinet	Gweithrediaeth y Cyngor a benodwydd yn unol ag Erthygl 7 y Cyfansoddiad hwn
Aelod Cabinet	Cynghorydd a apwyntir i'r Cyngor yn unol ag Erthygl 7 y Cyfansoddiad hwn
Rhannwr Swyddi yn y Cabinet	Un o ddau neu fwy o aelodau'r Cabinet a etholir neu a benodir i rannu'r un swydd yn unol ag Erthygl 7 y Cyfansoddiad hwn
Rheolau'r Weithdrefn Cabinet	Y rheolau a enwyd felly a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad
Galw i Mewn	Atgyfeirio penderfyniad yn unol â Rheolau'r Weithdrefn Graffu.
Ymrwymiad Caerdydd	Ymrwymiad a roddir mewn cyfarfod o'r Cyngor sy'n agored i'r cyhoedd (neu fel arall yn unol ag Erthygl 2.4 y Cyfansoddiad hwn) i gynnal y safonau ymddygiad uchaf a sicrhau buddion y Cyngor, Caerdydd, ei dinasyddion a'r rheiny y mae gan y Cyngor ddyletswydd iddynt. Mae'n rhaid i ymrwymiad o'r fath fod ar ffurf neu'n debyg i'r ffurf a nodwyd yn Rhan 5 y Cyfansoddiad.
Cadeirydd	Y person a etholwyd gan y Cyngor yn Gadeirydd Pwyllgor neu a benodwyd yn Gadeirydd is-bwyllgor neu yn ei absenoldeb ef neu hi, Dirprwy Gadeirydd y pwyllgor neu'r is-bwyllgor hwnnw pan fo unigolyn wedi'i ethol neu ei benodi, neu'r person sy'n llywyddu cyfarfod pwyllgor neu is-bwyllgor.
Cadeirydd	Person sy'n llywyddu mewn cyfarfod o'r Cyngor neu Bwyllgor yn unol â darpariaethau'r Cyfansoddiad
Prif Weithredwr	Swyddog y Cyngor a benodwyd i gyflawni'r swyddogaethau statudol a nodir yn adran 54 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021
Diwrnodau Clir	Sef y diwrnodau hynny ac eithrio'r diwrnod y caiff y ddogfen ei rhyddhau i'w harchwilio am y tro cyntaf neu ei hanfon at Gynghorwyr a dyddiad y cyfarfod y mae'n ymwneud ag ef ond gan gynnwys unrhyw ddiwrnodau yn y canol pan fo'r ddogfen ar gael i'w harchwilio gan y cyhoedd.
Pwyllgor	Pwyllgor neu Is-bwyllgor yr Awdurdod
Rheolau'r Weithdrefn Cyfarfod Pwyllgor	Y rheolau a enwyd felly a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad

Gair, cymal neu derm	Ystyr
Gwybodaeth gyfrinachol	Gwybodaeth gyfrinachol yn ôl diffiniad isadran 100A(3) Deddf Llywodraeth Leol 1972 ac fel y'i nodwyd yn fwy penodol yn Erthygl 10.3 Rheolau'r Weithdrefn Mynediad at Wybodaeth
Cyfansoddiad	Y cyfansoddiad hwn, fel y'i diwygiwyd
Canllaw'r Cyfansoddiad	Dogfen sy'n esbonio, mewn iaith gyffredin, gynnwys y cyfansoddiad hwn, a gyhoeddwyd gan y Cyngor yn unol ag adran 37 Deddf Llywodraeth Leol 2000
Rheolau'r Weithdrefn Gontract	Rheolau Sefydlog y Contract a'r Rheolau Caffael a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad
Cydbwyllgor Corfforaethol	Corff corfforaethol, a sefydlwyd o dan reoliadau a wnaed o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021, Rhan 5, sy'n cynnwys dau neu fwy o brif gynghorau yng Nghymru, er mwyn galluogi cynllunio a chyflawni strategol ar raddfa ranbarthol
Y Cyngor	Yr Awdurdod sy'n cyfarfod gyda'i gilydd yn unol ag Atodlen 12 Deddf Llywodraeth Leol 1972
Rheolau'r Weithdrefn Cyfarfod Cyngor	Y rheolau a enwyd felly a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad
Rheolau Gweithdrefn y Cyngor	Y rheolau a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad
Cynghorydd	Aelod o'r Awdurdod
Cyflogai	Cyflogai i'r Awdurdod
Rheolau'r Weithdrefn Gyflogaeth	Y rheolau a enwyd felly a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad
Penderfyniad Gweithredol	Penderfyniad a wnaed er mwyn gweithredu Swyddogaeth y Weithrediaeth
Swyddogaeth Weithredol	Swyddogaeth yr Awdurdod y penderfynwyd ei bod yn swyddogaeth weithredol yn unol ag isadran 13 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000
Gwybodaeth a eithriwyd	Gwybodaeth fel y'i disgrifiwyd yn Atodlen 12A o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 ac fel y'i nodwyd yn fwy penodol yn Erthygl 10.4 yn Rheolau'r Weithdrefn Mynediad at Wybodaeth

Gair, cymal neu derm	Ystyr
Rheolau'r Weithdrefn Ariannol	Y rheolau a enwyd felly a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad
Blaen Gynllun	Y cynllun y cytunwyd arno ar gyfer busnes y Cabinet, i'w gyhoeddi yn fisol, gan nodi'r holl fusnes i'w gyflawni gan y Cabinet am gyfnod o ddeuddeg mis
Arweinydd	Yr arweinydd gweithredol yn ôl y diffiniad yn isadran 48 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000
Arglwydd Faer	Yr Arglwydd Faer ar y pryd ac yn ei absenoldeb ef/hi, y Dirprwy Arglwydd Faer
Aelod	Person a etholwyd i'r Cyngor i gynrychioli ward etholiadol yng Nghaerdydd neu aelod o'r pwyllgor neu'r corff y mae'r rheol neu'r gofyniad yn gymwys iddo
Cod Ymarfer Aelodau	Y Cod Ymarfer a fabwysiadwyd gan y Cyngor yn unol ag isadran 51 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000
Rhestr Taliadau Aelodau	Y rhestr y cyfeirir ati yn Rhan 6 y Cyfansoddiad
Swyddog Monitro	Swyddog y Cyngor a benodwyd gan y Cyngor dan isadran 5 o Ddeddf Llywodraeth Leol a Thai 1989
Swyddogaeth Anweithredol	Swyddogaeth yr Awdurdod y penderfynwyd ei bod yn swyddogaeth anweithredol yn unol ag isadran 13 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000
Tir / Eiddo Gweithredol	Tir ac eiddo Cyngor a gedwir i hwyluso'r gwaith o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor gan gynnwys, heb gyfyngiad, dir ac eiddo megis swyddfeydd, ysgolion a chaeau chwarae, meithrinfeydd, canolfannau ieuenctid, tai gofalwyr, llyfrgelloedd, canolfannau cymunedol a neuaddau, canolfannau chwaraeon a hamdden a phyllau nofio, cartrefi preswyl, canolfannau dydd a hyfforddi, canolfannau menter, swyddfeydd tai lleol, depos, safleoedd amwynderau dinesig, mynwentydd, amlosgfeydd, labordai, llochesi anifeiliaid, cyfleusterau cyhoeddus, theatrau a neuaddau cyngerdd, adeiladau hanesyddol a phreswylfeydd dinesig, parciau a meysydd hamdden, caeau chwaraeon, mannau chwarae a'r holl adeiladau atodol, ystafelloedd newid a llety preswyl atodol, ond ac eithrio tir a gedwir at ddibenion buddsoddi neu ddatblygu. Os oes amheuaeth, caiff penderfyniad ei wneud gan y Cyfarwyddwr Corfforaethol, Adnoddau a'r Cyfarwyddwr Llywodraethu a Gwasanaethau Cyfreithiol

Gair, cymal neu derm	Ystyr
Ombwdsmon	Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
Deiseb	Deiseb ysgrifenedig (gan gynnwys deiseb electronig) yn gofyn am gam gweithredu neu wneud yn iawn ynglŷn â mater sy'n dod o dan awdurdod y Cyngor.
Cynllun Deisebau	Cynllun Deisebau, a baratowyd ac a gyhoeddwyd yn unol ag adran 42 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021
Framwaith Polisi	Y Cynlluniau a'r strategaethau y cyfeirir atynt yn Erthygl 4 paragraff 4.2 y Cyfansoddiad
Swyddog Priodol	Swyddog yn yr Awdurdod a benodwyd i'r perwyl hwnnw gan yr Awdurdod ac yn absenoldeb swydd o'r fath, pennir mai Swyddog Monitro fydd y Swyddog Priodol
Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus	Sefydlwyd byrddau gwasanaethau cyhoeddus ar gyfer Caerdydd dan Ran 4 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.
Pwyllgor rheoliadol	Unrhyw bwyllgor ag iddo swyddogaethau rheoliadol statudol cydnabyddedig, er enghraifft, y Pwyllgor Trwyddedu, y Pwyllgor Cynllunio a Phwyllgor Diogelu'r Cyhoedd Ni all Pwyllgor Craffu na Phwyllgor o'r Cabinet fod yn Bwyllgor Rheoliadol
Presenoldeb o bell (neu bresenoldeb drwy ddulliau o bell)	Presenoldeb gan ddefnyddio offer neu gyfleuster sy'n galluogi pobl nad ydynt yn bresennol yn yr un lleoliad ffisegol i siarad â'i gilydd a'u clywed ei gilydd
Pwyllgorau Craffu	Y pwyllgorau hynny yn yr Awdurdod a benodwyd yn unol ag Erthygl 6
Rheolau'r Weithdrefn Graffu	Y rheolau a enwyd felly a nodwyd yn Rhan 4 y Cyfansoddiad
Swyddog Adran 151	Swyddog y Cyngor a bennwyd gan y Cyngor dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 fel y person sydd â'r cyfrifoldeb dros weinyddiaeth materion ariannol yr Awdurdod.

Gair, cymal neu derm	Ystyr
Diwrnod Gwaith	Unrhyw ddiwrnod y gall prif swyddfeydd yr Awdurdod fod ar agor ar gyfer busnes arferol ac er mwyn osgoi amheuaeth bydd y cymal 'diwrnodau gwaith clir' yn eithrio diwrnod cyflwyno hysbysiad neu ddiwrnod rhyddhau dogfennau i'w harchwilio neu eu hanfon at Gynghorwyr fel y bo'r achos, a hefyd ddyddiad y cyfarfod neu ddigwyddiad y mae'n ymwneud ag ef.
Ysgrifennu	Bodlonir y gofyniad bod rhywbeth yn cael ei gyflwyno yn ysgrifenedig drwy anfon e-bost at gyfeiriad a bennir gan y Swyddog priodol at y diben hwnnw cyn belled ag y caiff ei anfon gan y Cynghorydd dan sylw o gyfeiriad e-bost y Cynghorydd, ac mewn amgylchiadau o'r fath bernir iddo gael ei lofnodi gan y Cynghorydd dan sylw.

- (d) Mae cyfeiriad at unrhyw statud neu ddarpariaeth statudol yn cynnwys cyfeiriad at:
- (i) y statud neu'r ddarpariaeth statudol honno fel y'i diwygir o bryd i'w gilydd, neu ei hymestyn, ei hail-ddeddfu neu ei chadarnhau; a
  - (ii) phob offeryn neu orchymyn statudol a wneir yn unol â hi.
- (e) Bydd geiriau sy'n dynodi'r unigol yn unig yn cynnwys y lluosog ac i'r gwrthwyneb.
- (f) Mae geiriau sy'n dynodi rhywedd yn cynnwys pob rhywedd.
- (g) Mae'r penawdau yn y ddogfen hon wedi eu cynnwys er cyfleustra yn unig ac ni fyddant yn effeithio ar greu na dehongli'r Cyfansoddiad hwn.
- (h) Mae cyfeiriadau at gyflogai dynodedig y Cyngor yn cynnwys (ac eithrio pan fo'r gyfraith yn mynnu bod y swyddogaeth, cam gweithredu neu debyg yn cael ei wneud gan y person hwnnw yn unig) person a awdurdodwyd i weithredu dros neu ar ran y person hwnnw ar yr amod bod y cyflogai a ddynodwyd gan neu at ddibenion y Cyfansoddiad, yn parhau i fod yn atebol i'r Awdurdod.
- (i) Ystyrir bod cyfeiriadau at swydd neu deitl yn cyfeirio at y cyflogai sy'n gyfrifol am gyflawni'r swyddogaethau hynny ar yr adeg honno pan fo enw swydd neu deitl yn newid neu pan gaiff y swyddogaethau eu hail-bennu a phan fo cyfeiriad at deitl cyffredinol (e.e. Cyfarwyddwr, Cyfarwyddwr Cynorthwyol neu Brif Swyddog) ystyrir bod cyfeiriad o'r fath yn cynnwys swyddi eraill beth bynnag yw eu teitl neu eu henw ond eu bod yn yr un rheng reoli neu gyfrifoldeb.

15.3 Cyhoeddi

- (a) Bydd y Swyddog Monitro yn darparu dolen i gopi electronig o'r Cyfansoddiad hwn i bob Cynghorydd o'r Awdurdod pan fydd yr Aelod yn cael ei ethol i'r Cyngor am y tro cyntaf.
- (b) Bydd y Swyddog Monitro yn sicrhau bod copi 'r Cyfansoddiad hwn wedi'i gyhoeddi ar wefan y Cyngor, ar gael i'w archwilio yn swyddfeydd y cyngor, llyfrgelloedd a lleoliadau perthnasol eraill, ac y gellir eu prynu gan aelodau'r wasg leol a'r cyhoedd drwy dalu ffi resymol.
- (c) Bydd y Swyddog Monitro yn sicrhau bod copi 'r Cyfansoddiad hwn wedi'i gyhoeddi ar wefan y Cyngor, ar gael i'w archwilio yn swyddfeydd y cyngor, llyfrgelloedd a lleoliadau perthnasol eraill, ac y gellir eu prynu gan aelodau'r wasg leol a'r cyhoedd drwy dalu ffi resymol.